

La TV o la vocació postmoderna

La televisió és protagonista i espectadora de la transició de la modernitat a la postmodernitat.

Aquesta poderosa arma ideològica s'ha configurat com a mediadora de totes les pràctiques culturals, és un narrador universal.

Una reflexió sumària, en dues pàgines, sobre l'estat de salut de la televisió en aquests darrers anys del segle XX, el segle del cinema, ha de ser forçosament obliqua i tangencial. Perquè si el cinema, en cent anys, ha revisat tot el llegat narratiu de la humanitat, la televisió, en només la meitat de temps, ha creat tot un nou món de visibilitats i virtualitats, no sols en els dominis de l'imaginari, sinó també en l'experimentació més ordinària de la vida quotidiana, prosaica i repetitiva. Si el cinema va introduir el plaer dels somnis en la cultura de masses, la televisió ha fet baixar les multituds dels bells somnis i apreciar les realitats múltiples de cada dia.

Alguns observadors pronostiquen un final anunciat de l'invent televisiu. Diuen que en dues generacions ha passat del bressol a la senectud, de la turgència a la decadència. Però, de quina decadència parlen?

A diferència del cinema, la televisió no té pròpiament una època clàssica, ni un paradigma clàssic. El cinema clàssic va representar la quinta essència de la modernitat, va incitar el gust i el neguit per la narrativa coherent, pel text diàfan, pel missatge organitzador de la vida feliç, per la seqüencialitat com a mirall de la causalitat objectiva de les coses. La televisió, en canvi, neix en plena crisi de la representació, en plena efervescència dels nous cinemes, a partir de meitat de segle. Els nous cinemes prefiguren les ruptures estructurals i en creixement que són pròpies de la narrativa televisiva (com ja abans dels nous cinemes havien prefigurat les avantguardes literàries i artístiques), i en general, de la televisió com a narrador universal.

El meu propòsit aquí és argumentar que la televisió no sols no experimenta cap mena de decadència, sinó que tot just acaba de passar per la primera pubertat. En l'adolescència s'experimenten les transicions més dramàtiques. La televisió és objecte i subjecte d'una transcenden-

Josep Gifreu. És degà dels Estudis de Comunicació Audiovisual de la Universitat Pompeu Fabra de Barcelona i catedràtic de Teoria de la Comunicació a la mateixa

universitat. Investigador de la comunicació social, especialitzat en l'estudi de les polítiques de comunicació. Columnista en diversos mitjans de premsa. Autor de diverses obres entre les quals destaquen *Estructura general de la comunicació pública* (1991), *Construir l'espai català de comunicació* (dir., 1991), *Comunicació i reconstrucció nacional* (1989) i *El debate internacional de la comunicacion* (1986).

tal transició. És protagonista i espectadora del traspàs lent, profund i dolorós, de la modernitat a la postmodernitat.

La televisió és en efecte la institució sociocultural més decisiva en aquesta transició. La televisió, calladament, la fa intensiva, afecta tots els nivells i àmbits de les pràctiques culturals, i la fa extensiva, tant a escala local com global. Parlo de la transició que va de la modernitat que culmina i s'expressa amb les grans narratives del XIX i de la primera meitat del XX, vers la postmodernitat com a etapa que se situa estrictament "després" de la modernitat, en el sentit cronològic i sobretot en el sentit pragmàtic o del saber pràctic-moral. Postmodernitat, doncs, més enllà del reduccionisme dels postmoderns, originada des del saber reflexiu sobre la relativitat, l'ambivalència i les contradiccions de la modernitat i també de la postmodernitat.

L'únic narrador d'aquesta transició global, planetària, és la televisió. No hi altra institució capaç de presentar com ella la globalitat dels objectius, la universalitat dels interessos, la flexibilitat de narratives segons els públics. És el narrador popular per excel·lència. No té competidor possible. La mateixa transformació del mitjà televisiu, a causa sobretot dels nous factors tecnològics i econòmics, és explicable en bona part per les exigències de popularitat, d'adequació a cada públic, a cada context de recepció, a cada demanda segmentada. La creixent segmentació de l'oferta televisiva respon a la mateixa dinàmica estructural de la cultura postmoderna. Hi respon i alhora la va estructurant, la va configurant i la consolida. En aquest sentit, la "febre" Internet resulta de moment una pura moda. Una moda, no diria passatgera, però sí exclusiva de les elits del centre del sistema mundial, idònia només per fer-hi pràctiques summament selectives.

Internet és efectivament un invent fabulós, sobretot per les seves potencialitats com a xarxa

de xarxes d'informació i xarxa interactiva. Internet és l'explosió del telèfon. Però, la televisió no és una xarxa, ni una tecnologia, ni una pantalla, ni una base de dades, ni tan sols un transmissor d'informació. La televisió és abans que res una institució social, eminentment social i socialitzadora. I per tant eminentment cultural, que té la virtut de sintetitzar la millor acumulació de mediacions bàsiques pròpies de la modernitat –des del teatre a la novel·la moderna, la pintura, la premsa, la música, la fotografia, el cinema, la ràdio– i que, com a síntesi explosiva, marca un final i un principi.

L'impacte bàsic de la televisió se situa sobretot en dos àmbits: en la producció industrial de fluxos de textos i narratives (audiovisuals); i en la definició d'un nou *topos* central de l'experiència social i de la cultura humanes. Aquest nou espai de l'experiència és un lloc, pot ser un lloc, el de la recepció, però és sobretot una modalitat de pràctica, la del "plaer del text", o millor, la dels infinits i variats plaers de la multiplicitat de textos permanentment disponibles. Aquesta és una de les millors manifestacions de la postmodernitat, que marca l'abisme de diferències en relació amb l'experiència comunicativa i estètica de la modernitat.

En definitiva, l'actual procés de transformació de la televisió –l'opulència de canals i d'ofertes, i la dissolució de la frontera entre serveis televisius (programes) i altres formes de visualització de serveis– aguditza aquesta fractura. En qualsevol cas, es tracta d'una evolució totalment lògica del mitjà, conseqüent amb el context postindustrial i dels processos de globalit-

zació. Però, la televisió no deixa de ser el model institucionalitzat (regulat) de narrador per autonomàsia, inseparable del "projecte" de la postmodernitat, que es manifesta complementàriament a través del projecte democràtic de saber públic, de la visibilitat de l'espai públic, i del projecte estètic d'una nova cultura popular mediàtica.

Josep Gifreu

El lector opina

"Llengües i cultures" va ser el "Debat" del número 604. Sobre aquest tema opinen les següents cartes.

El fervor de la llengua

En principi estic d'acord amb les tesis exposades per la doctora en Filologia Romànica per la Universitat de Barcelona, M. Carme Junyent. Es tracta d'una anàlisi seriosa i mancada de dogmes ideològics, però així mateix i per aquesta raó, a voltes també sembla desapassionat i totalment pla. El tema de la llengua sempre desperta els sentiments més viscerals i per això, m'agraden les anàlisis més completes, on es donen dades però també certes opinions que ajuden a situar el tema cap una banda o una altra. La teoria de la llei del més fort és certa, però no per això hem d'acceptar que els més poderosos

s'imposen sense cap consideració sobre els seus inferiors. Hem de lluitar per defensar els drets de les minories que necessiten un espai cultural propi. La llengua és, potser, l'aspecte més important en aquest joc, però no és l'únic.

*Àngel Lafuente
Xàtiva (la Costera)*

EL TEMPS avança

Aquesta secció de "Debat" és una de les més interessants de la revista, potser per la correcta elecció dels analistes o pels temes cada cop més suggerents. Endavant.

*Anna M. Coscuella
La Sénia (el Montsià)*